

Institutet för
FRAMTIDSSTUDIER

www.iffs.se

Anders Ekholm
Senior rådgivare

Framtidens Välfärd

Kan vi förutsäga framtiden?
Kan vi säga något meningsfullt?

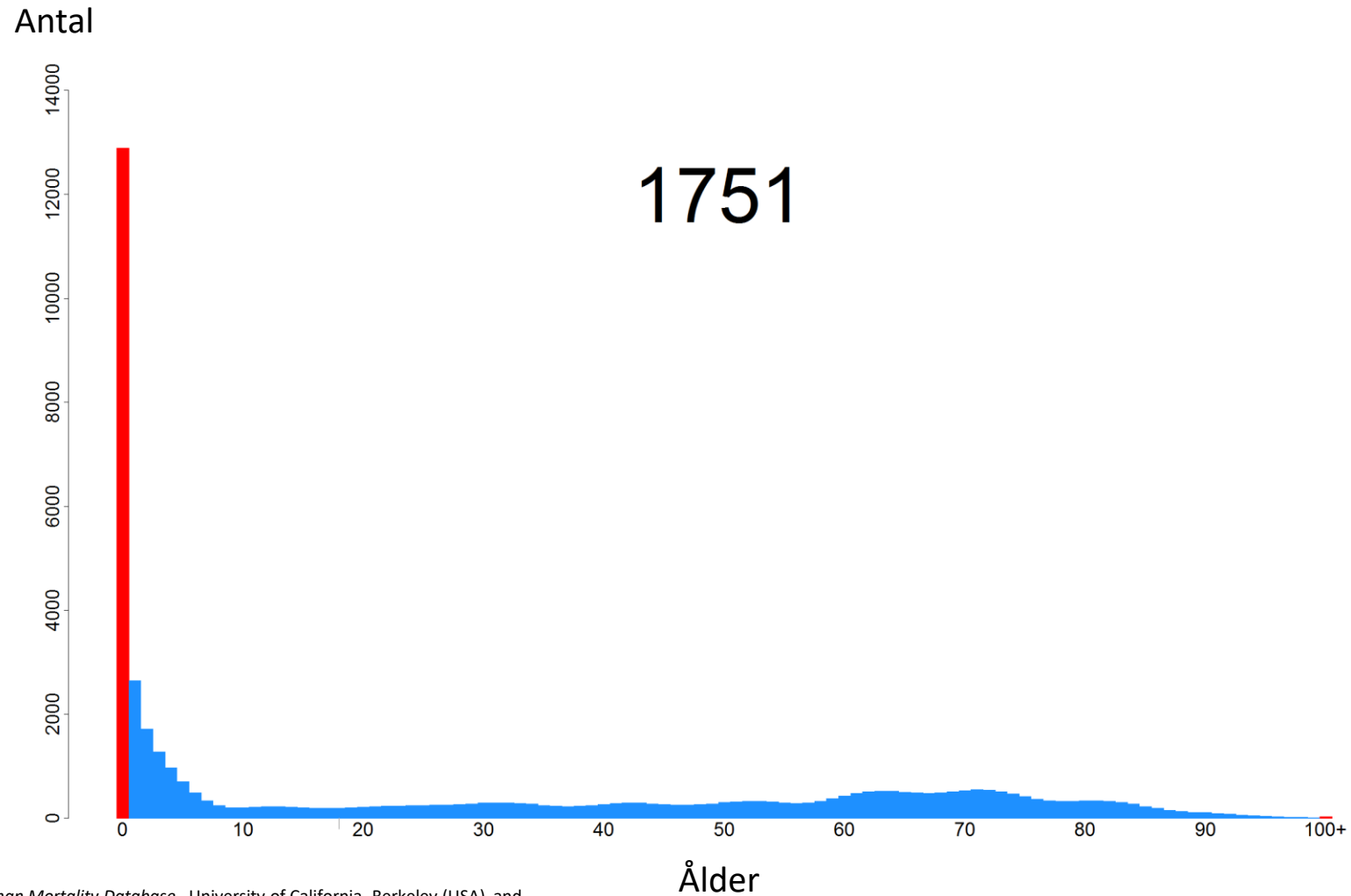

Vad driver utvecklingen?

- Demografi
- Värderingar
- Teknologi
- Kapitalackumulation (investeringar)

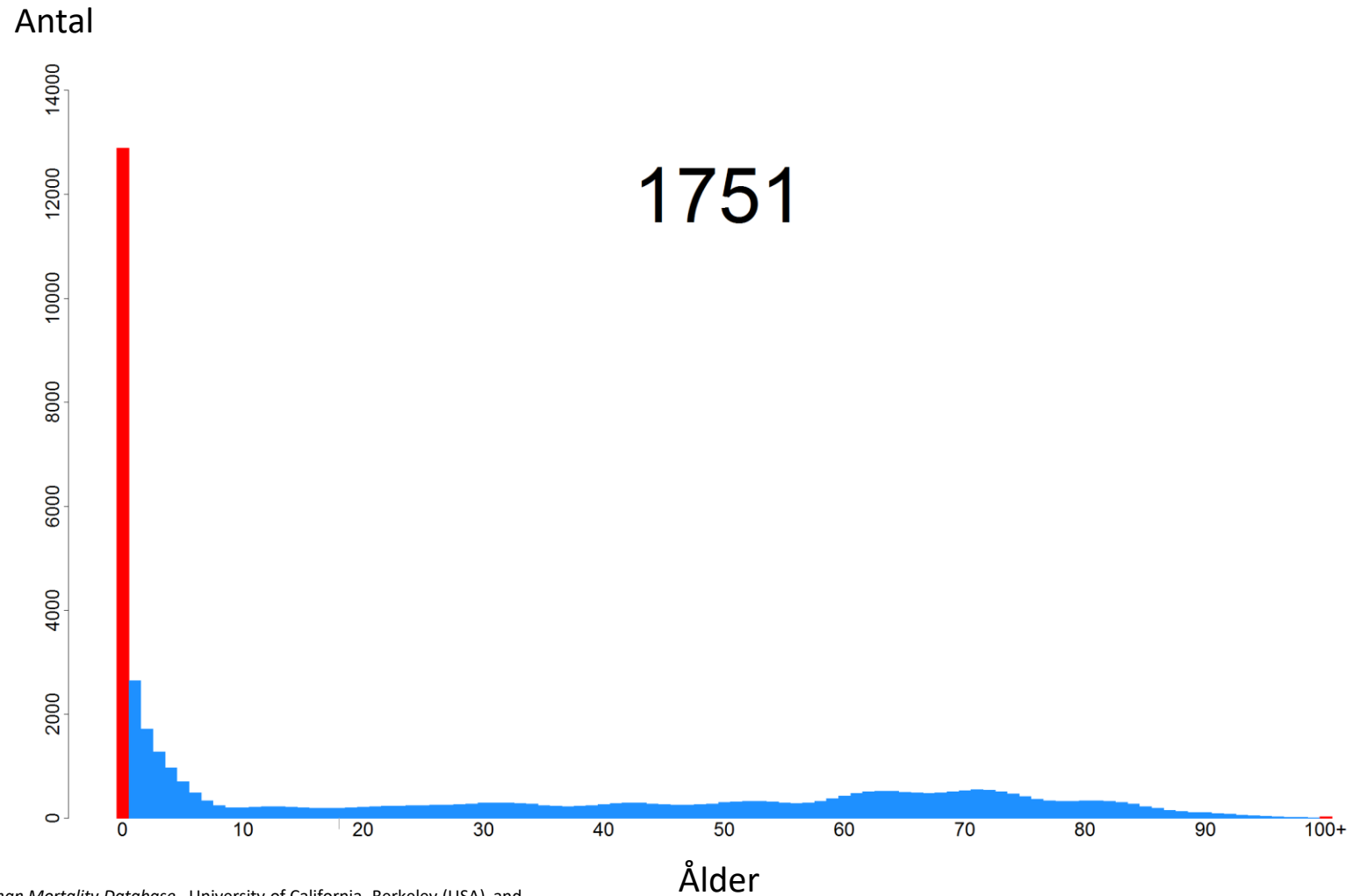
Antal döda i olika åldrar, Sverige 1751-2110

Källa: Human Mortality Database. University of California, Berkeley (USA), and Max Planck Institute for Demographic Research (Germany), SCB.

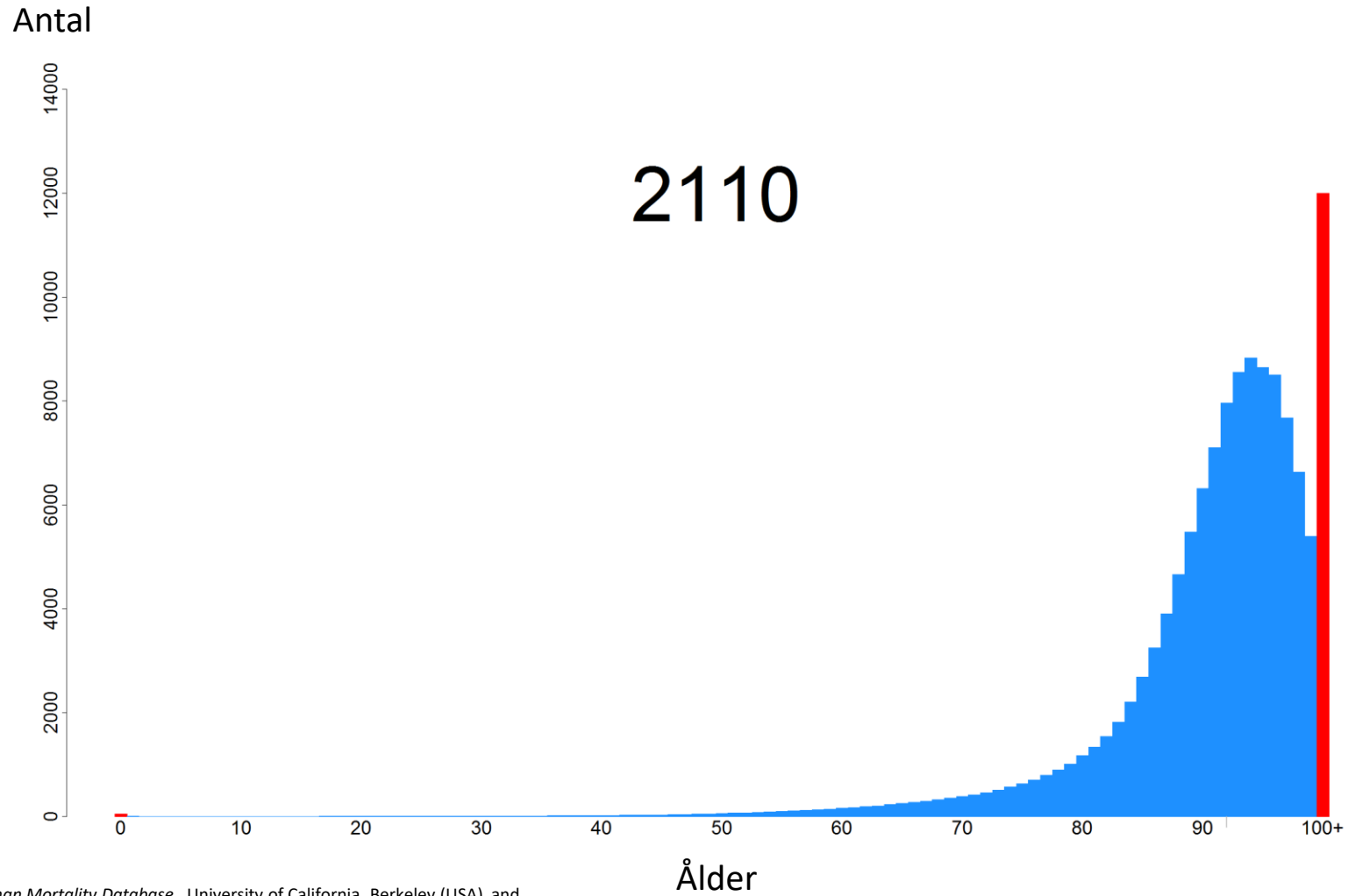
Antal döda i olika åldrar, Sverige 1751-2110

Källa: *Human Mortality Database*. University of California, Berkeley (USA), and Max Planck Institute for Demographic Research (Germany), SCB.

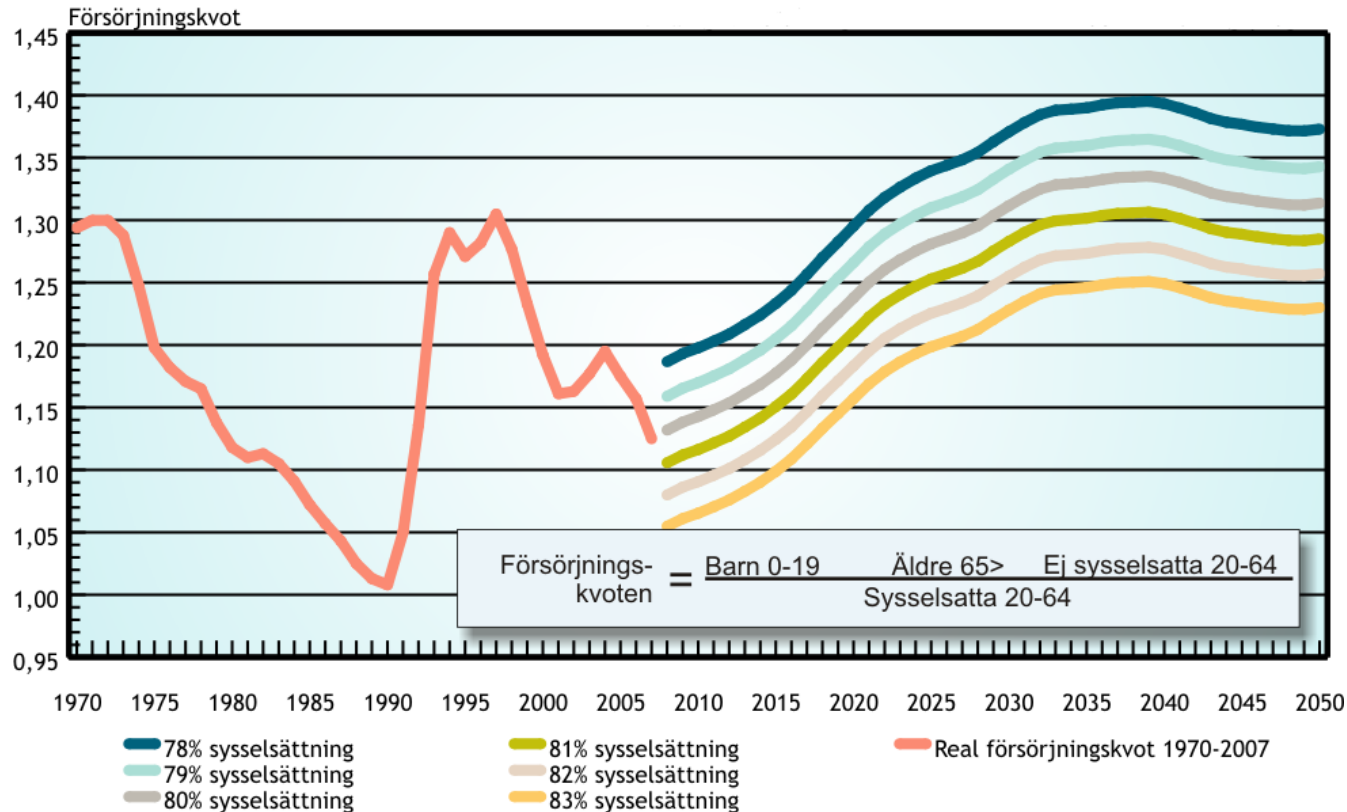
Antal döda i olika åldrar, Sverige 1751-2110

Källa: *Human Mortality Database*. University of California, Berkeley (USA), and Max Planck Institute for Demographic Research (Germany), SCB.

Sveriges försörjningskvot 1970 – 2050 vid olika sysselsättningsalternativ

Källa: Jan Edlings beräkningar utifrån SCB:s statistik och befolkningsprognos

Morgondagens problem

har vi haft länge

Dålig kvalitet och produktivitet

Gängkriminalitet

Bostadsbyggande

Trafiken

Arbetslöshet/matchning

1 200 personer dör i förtid

100 000 skadas

10 procent får infektion efter operation

Väntetiderna har varit konstanta

17 procent av grundskoleeleverna klarar inte grundkrav eller blir drop outs

Missbrukare fortsätter sitt missbruk

Detta har hållit i sig i decennier

Samtidigt blir vi bättre i punktproduktivitet, mätt som tex femårsöverlevnad i olika diagnoser, framförallt hjärt-kärl.

Ingen av de dagliga politiska diskussionerna löser dessa problem

Privat – offentligt

Statligt – kommunalt

Mer – mindre resurser

Fler – färre regioner/kommuner

Omorganisationer – policys eller lagstiftning

Större - mindre klasser

Senare – tidigare betyg

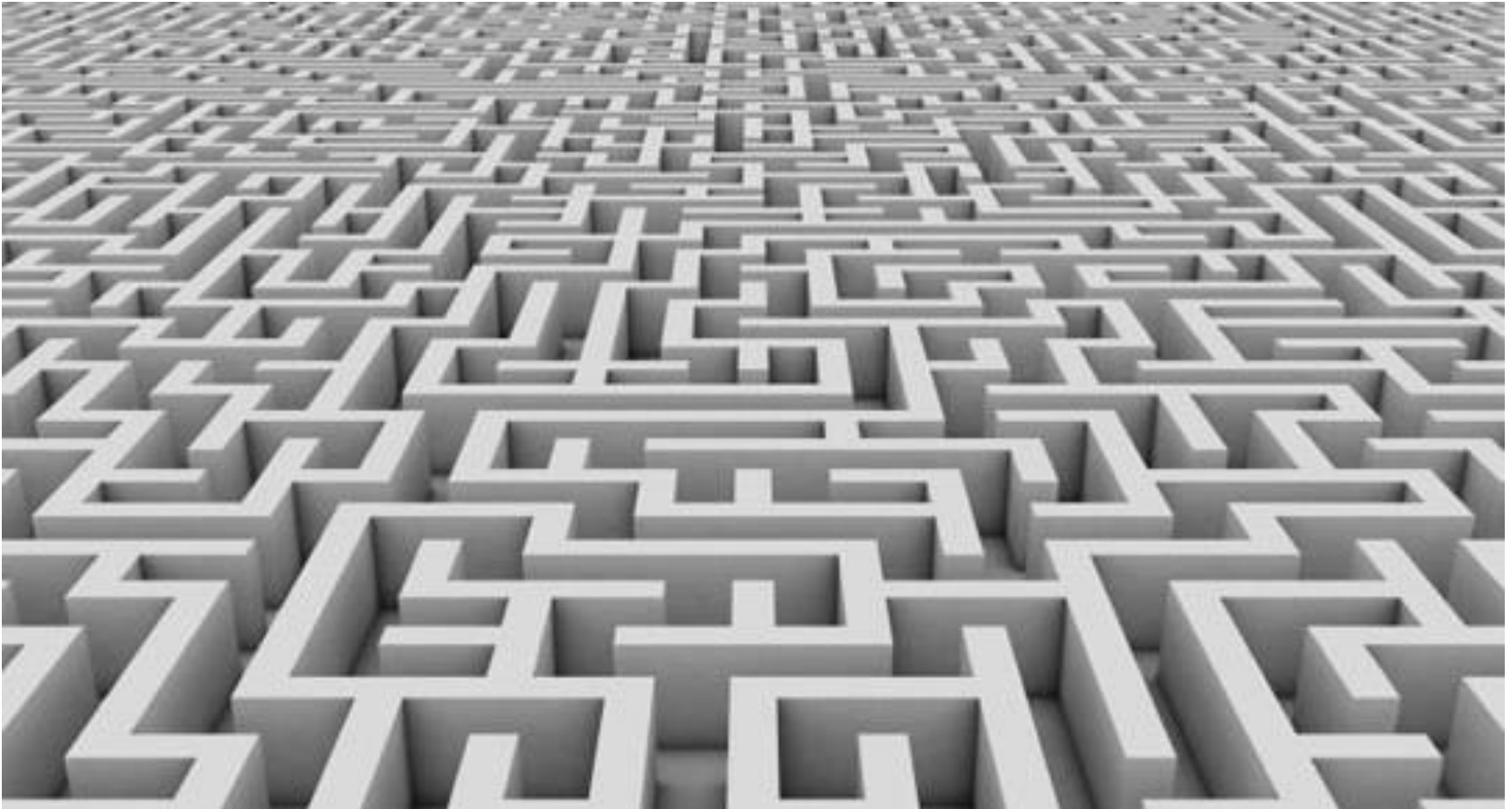
Valfrihet

Alla dessa har liten eller ingen påverkan på kvalitet och produktivitet,
(förutom under vissa speciella förutsättningar)

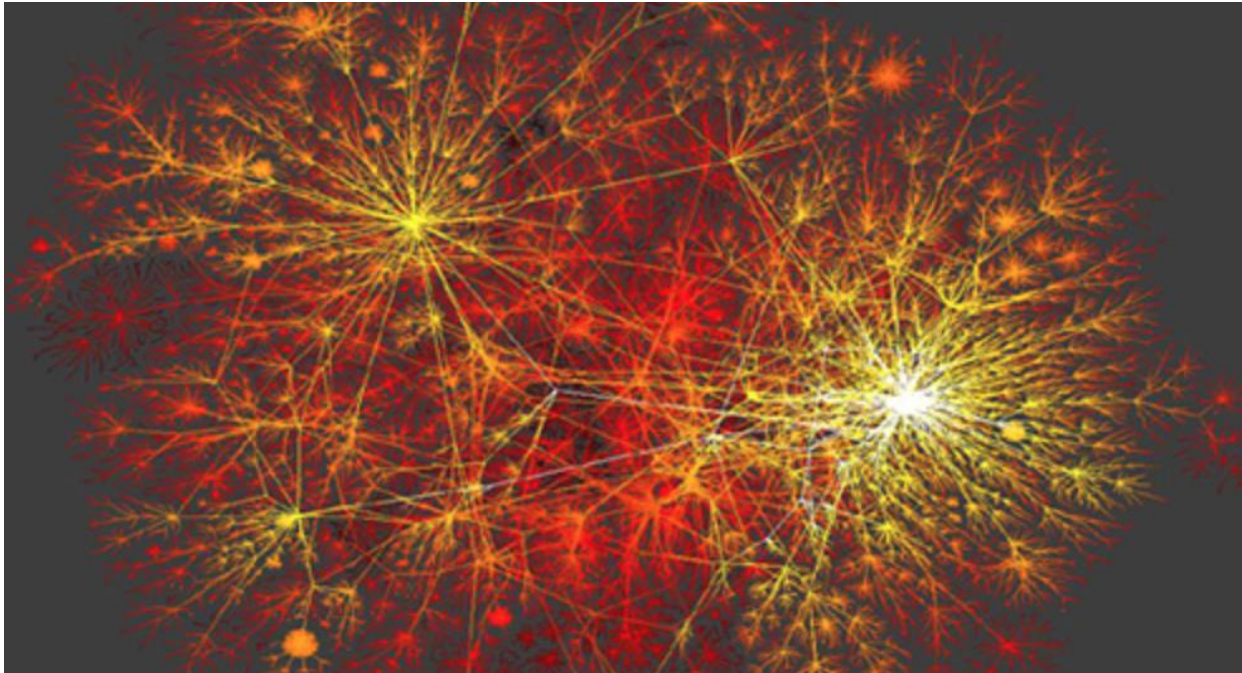
Konkurrens verkar ha viss påverkan, kan dock kanske gå via storlek – liten storlek är bättre än stor

Komplicerade system

Komplexa självorganiserade system

Dave Snowden's Cynefin framework

Vad skiljer det 21a århundradet från 1900-talet?

1900-talets utmaningar

Fattigdom

Låg Utbildning

Boendestandard

Smuts-Sverige Lubbe Nordström 1938

Låg rörlighet/långsam trafik/infrastruktur

(o)Hälsa

Förtidig död

Olyckor

Infektionssjukdomar

Arbetskraftsbrist i industrin

1900-talets lösningar

Bygg! Betong!

Bostäder

Vattenreningsverk

Sjukhus

Skolor

Universitet

Förskolor

Järnvägar

Motorvägar

Förorter

Elektrifiera

Rinnande varm och kallt vatten

1900-talets organisationsmodell

Hierarki

Centralisera

Planering

Finansiering

Beslut

REGLER!

Hur gick det?

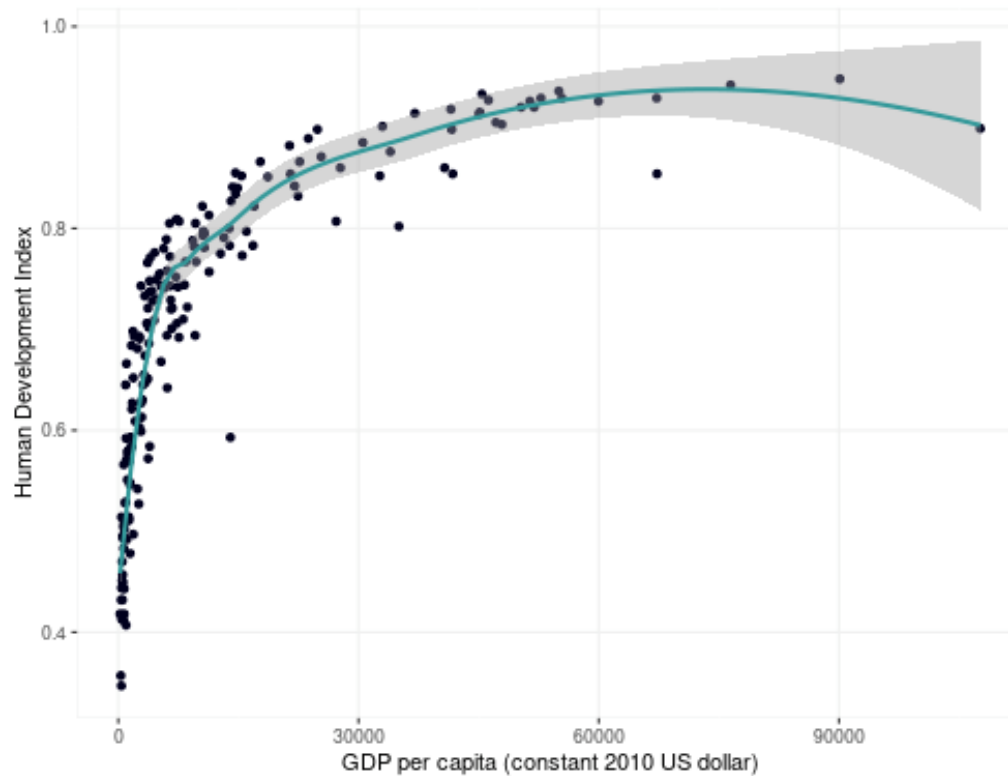
Otroligt bra!

Sverige (Norden) Är bäst i så många kategorier i så många olika undersökningar

.....

Human development index (FN) vs BNP

Adjusted R-Squared: 0.5

Number of observations: 180

Källa: QOG

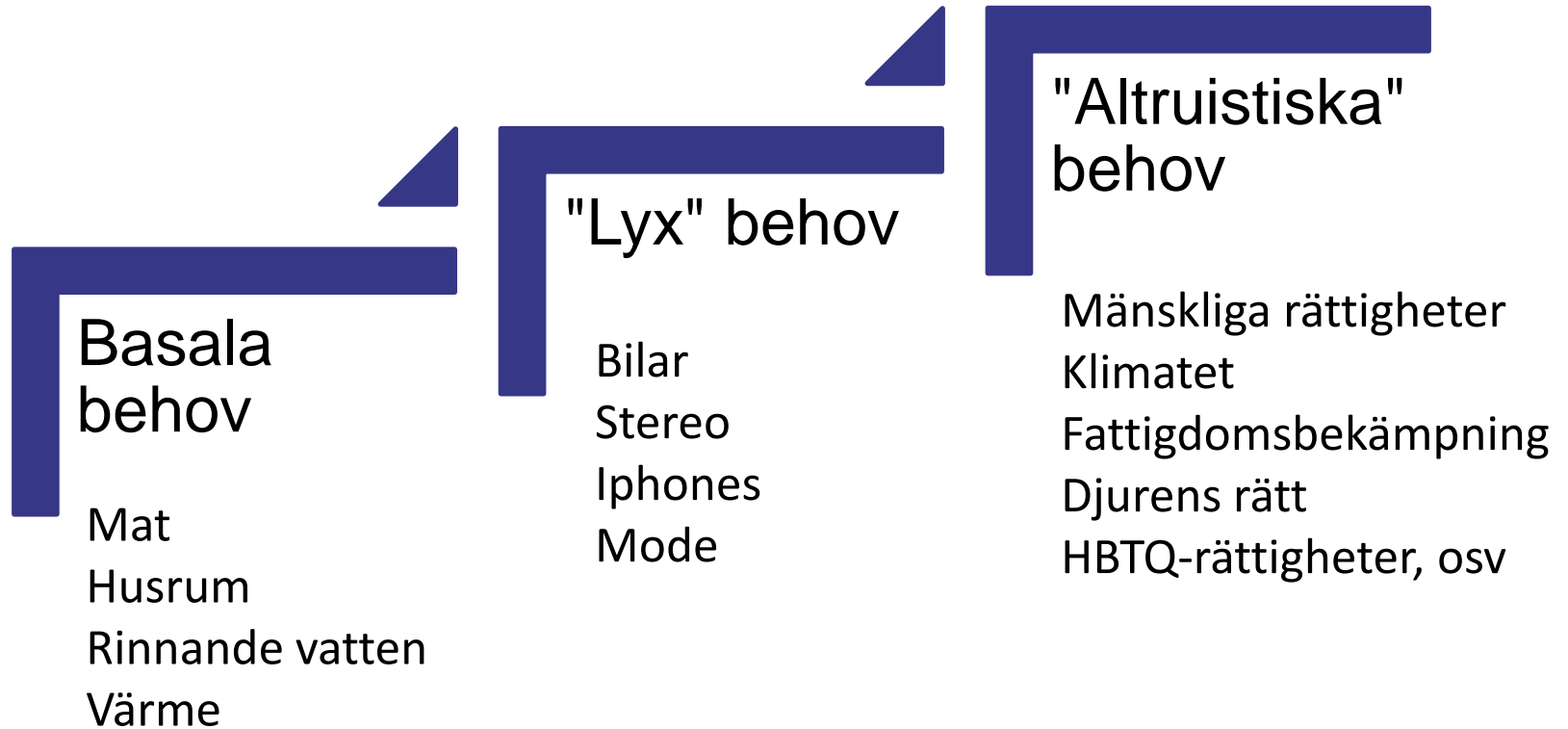

1900-talets (Socialdemokratiska) projekt är färdigt!

- När infördes den sista breda reformen? Maxtaxa?
Assistansreformen (FP)?
- Senaste arbetstidsförkortningen?
- Sedan dess endast finjustering
- Självklart finns det renoverings- och tillbyggnadsbehov
 - Att renovera miljonprogrammet är givetvis en mindre uppgift än att bygga det.

När vi blir rikare = Produktivitet = Teknik (& Stabila institutioner) skiftar efterfrågan

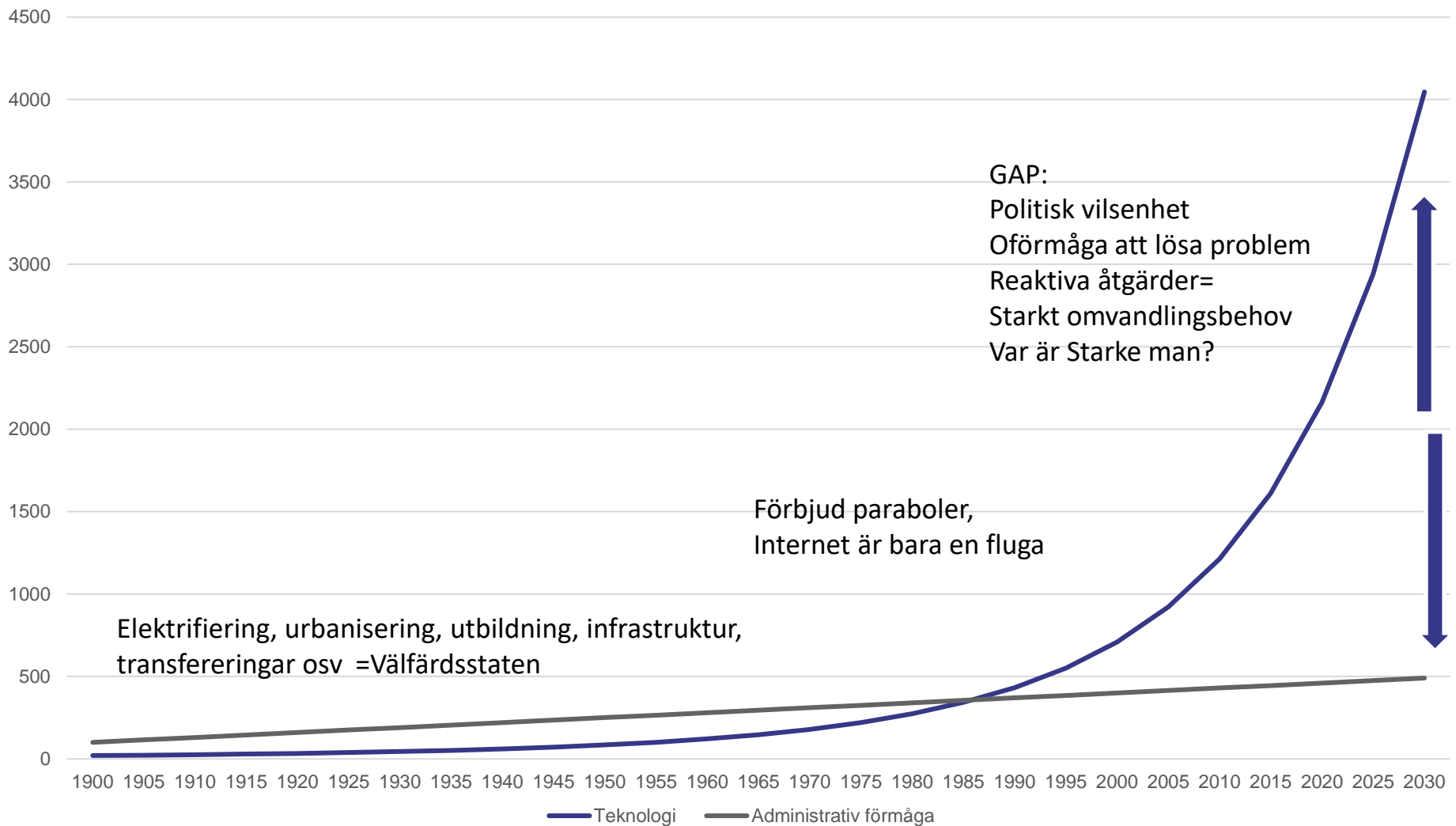

Fritt efter Maslows behovstrappa

Exponentiell teknologiutveckling (4%) - Linjär Administrativ förmåga

Illustration

Idag: Det komplicerade samhället

- Vi kan relativt väl hantera enkla deterministiska system/invånare
- Vi löser problemen genom att ha tydliga stuprör och experter
- Vissa komplicerade saker som beskattning fungerar väldigt bra i Sverige
- Bilar är fantastiskt bra, men trafiken sådär
- Vi är på fjärde plats i världen i överlevnad etc på sjukhusrelaterade kvalitetsvariabler

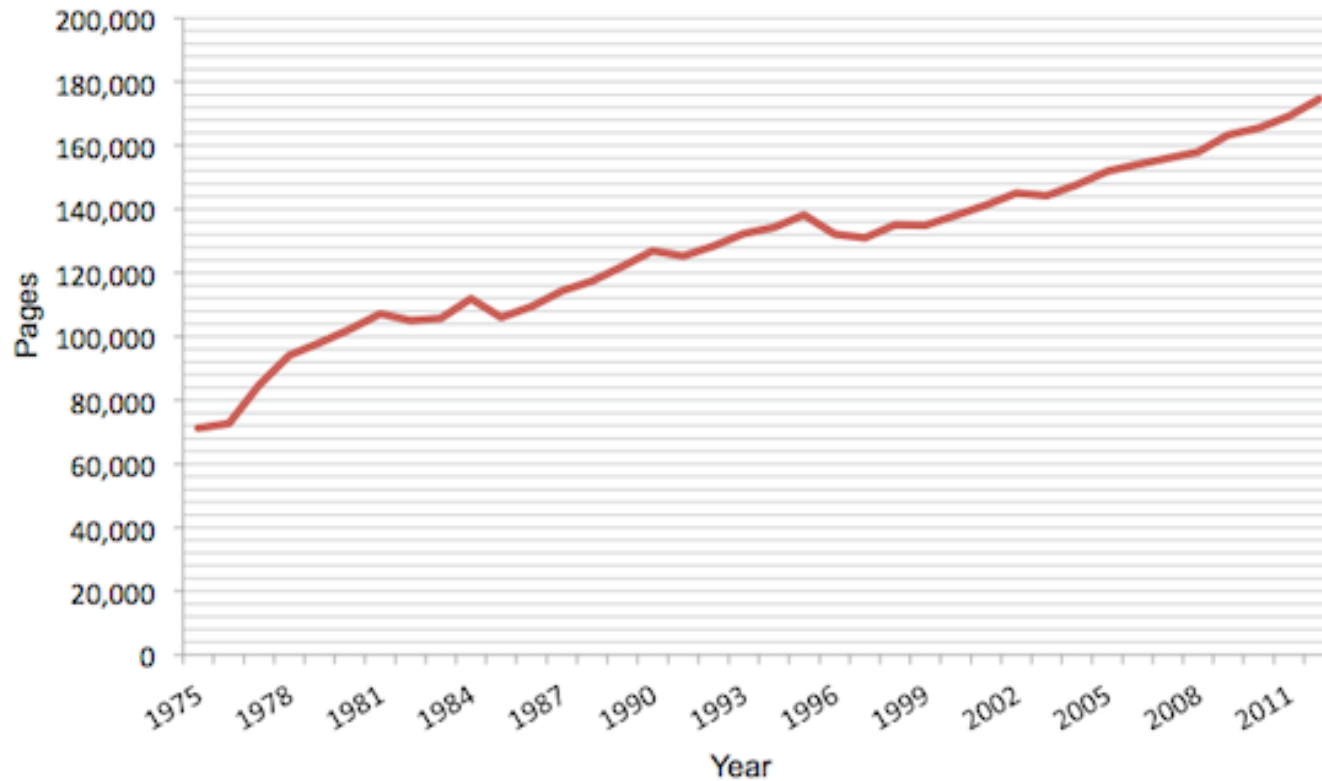
- Men krav ställs, från invånare och politiker att vi ska kunna hantera även de mer allvarliga samhällsproblemen, lågkonjunktur, klimat, kriminalitet, ojämlikhet i hälsa, lycka osv
- Vi accepterar inte att inte bli behandlade snabbt och effektivt

- **Institutionerna reagerar med att gör mer av samma sak – vilket snarast förvärrar problemen**

Ökade regelverk

Figure 1: Total Number of Pages in the Code of Federal Regulations 1975 -- 2011

Källa: <http://slatestarcodex.com/2017/02/09/considerations-on-cost-disease/>

Vi försöker lösa det komplexa samhällets problem med det komplicerade (industri-) samhällets metoder

Ständiga omorganisationer

Ständiga metod- och fokusbyten, värdebaserad vård, lean, npm, tillitstyrning, ledarskapsutveckling, nära vård osv

Det kräver nya administratörer men framförallt samordnare av alla de slag

Allt fler administratörer arbetar med att finna den bästa metoden och organisationer

Mellan 2001 och 2013 ökade antalet chefer och administratörer I offentlig sektor med 50 procent

Vårdpersonal -6 procent

Likaså I näringslivet

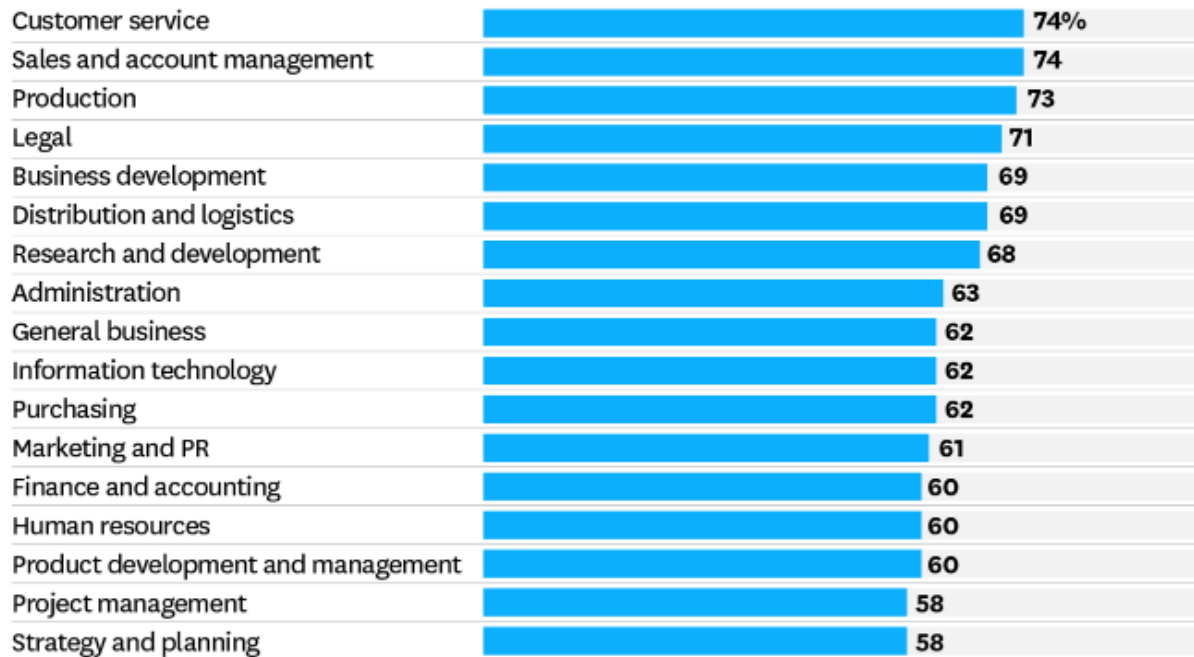

Harvard business review

The Job Functions That Are Becoming the Most Bureaucratic

PERCENTAGE OF RESPONDENTS WHO SAY THEIR ORGANIZATION HAS GROWN MORE BUREAUCRATIC OVER THE LAST FEW YEARS

Job function

SOURCE: MAY 2017 SURVEY OF MORE THAN 7,000 HBR READERS

© HBR.ORG

För komplexa fenomen finns ingen bästa metod eller organisation

Komplexa system har tydliga stordriftsnackdelar

Människan har ingen förmåga att tänka på komplexa system

Självorganisering

Intraprenad

Privatisering, för att dela upp verksamheten i mindre bitar

I framtiden AI

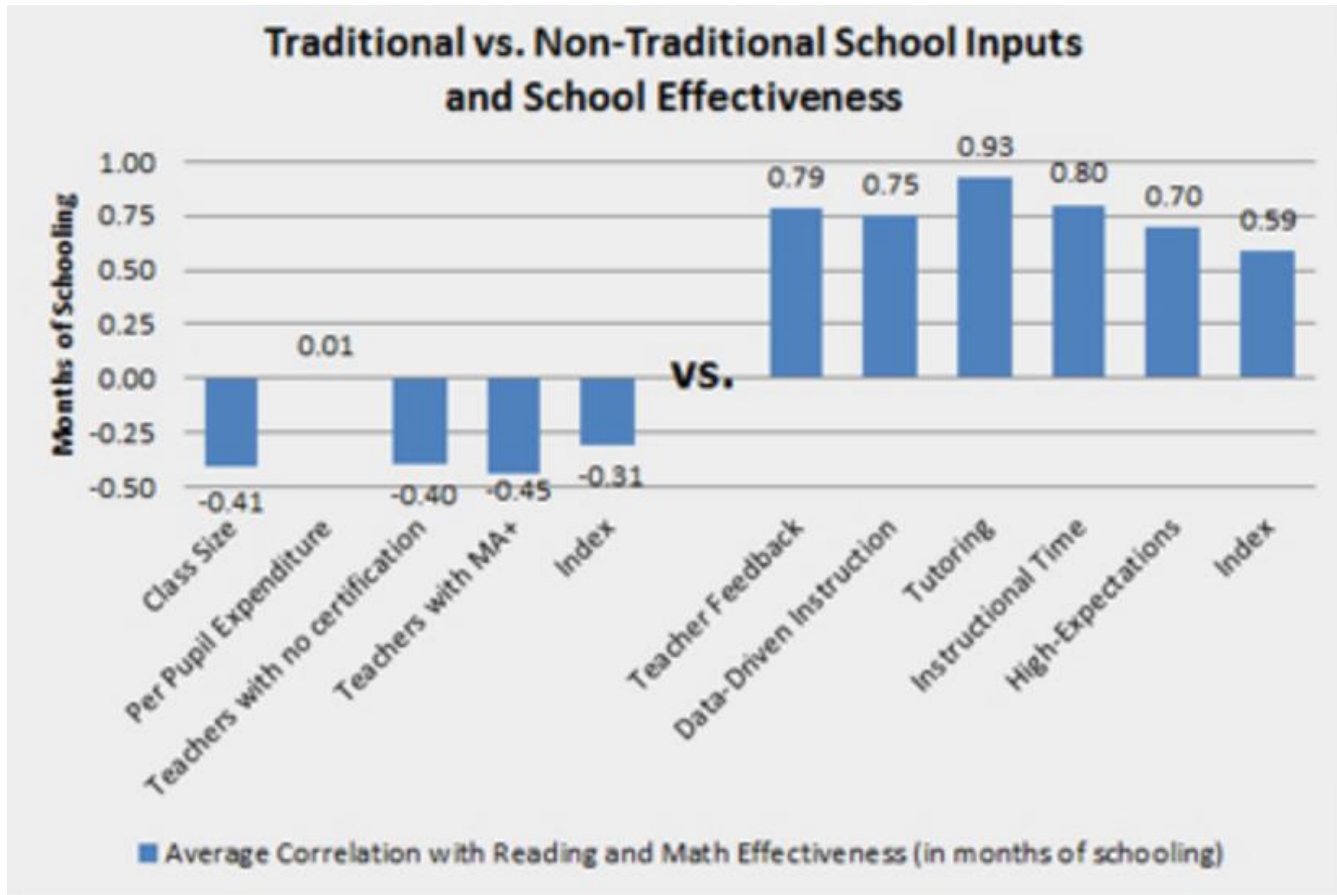
Skola - Utbildning

- Vi vet hur man gör (i princip)
- Tidiga insatser dvs innan ca sju års åldern, mvc, bvc, förskola
- Kanske en ny tidigare form av förskola för barn till lågutbildade/invandrade/sjuka osv föräldrar
- Olovlig frånvaro triggar direkt insatser, om vissa andra riskfaktorer är närvarande
- Prediktionsmodeller i realtid, matas med data från nästan alla andra offentliga delar
- Hantera nätverkseffekter tex psykisk ohälsa
- Datadrivet samarbete mellan skola, socialtjänst, sjukvård, försäkringskassa, civilsamhälle, polis etc.
- Pulsträning
- Segregation kan vara bra

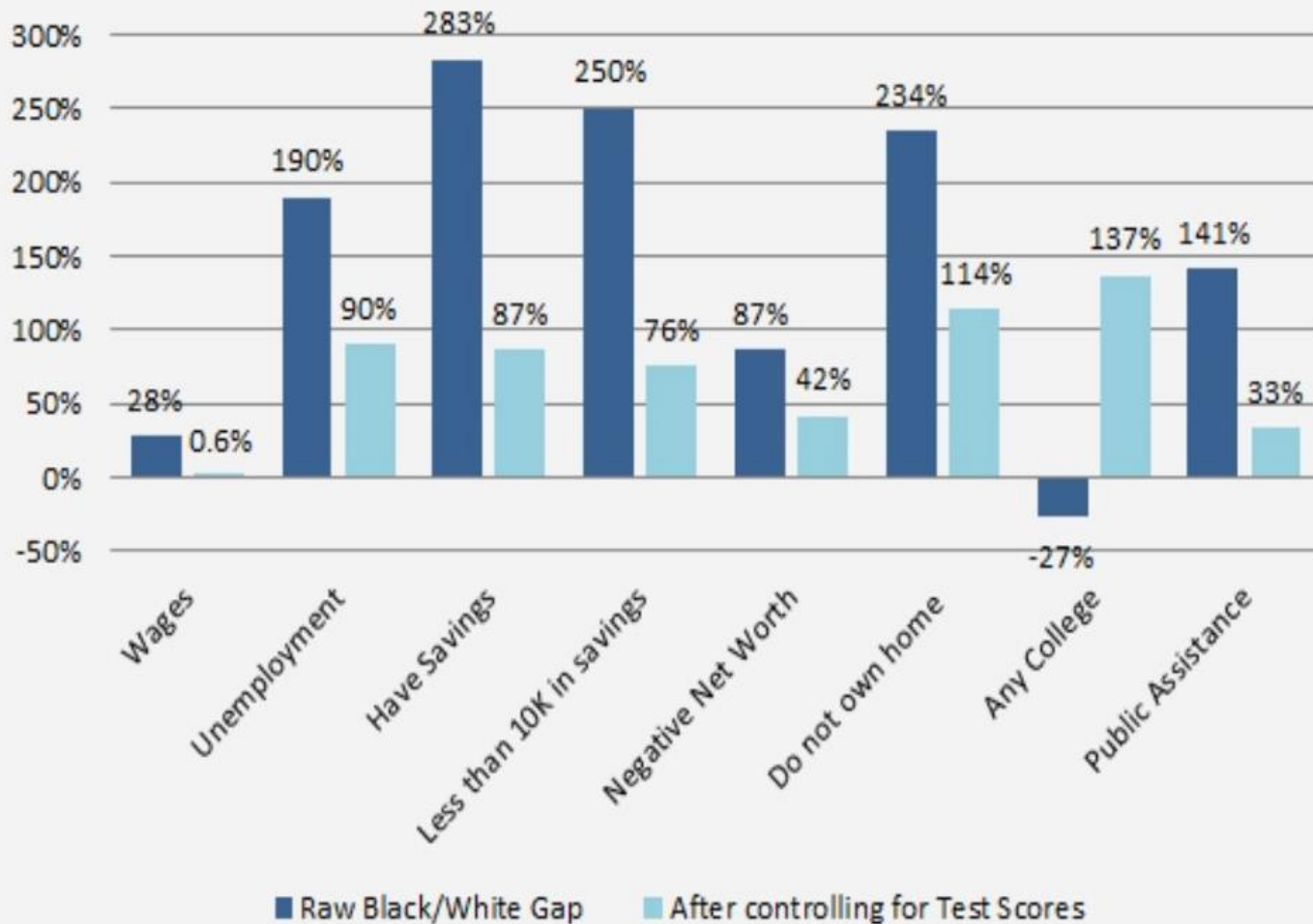
- Skolresultat i åttan förklarar mycket av ojämlikheterna i resten av livet, tex hälften av arbetslösheten

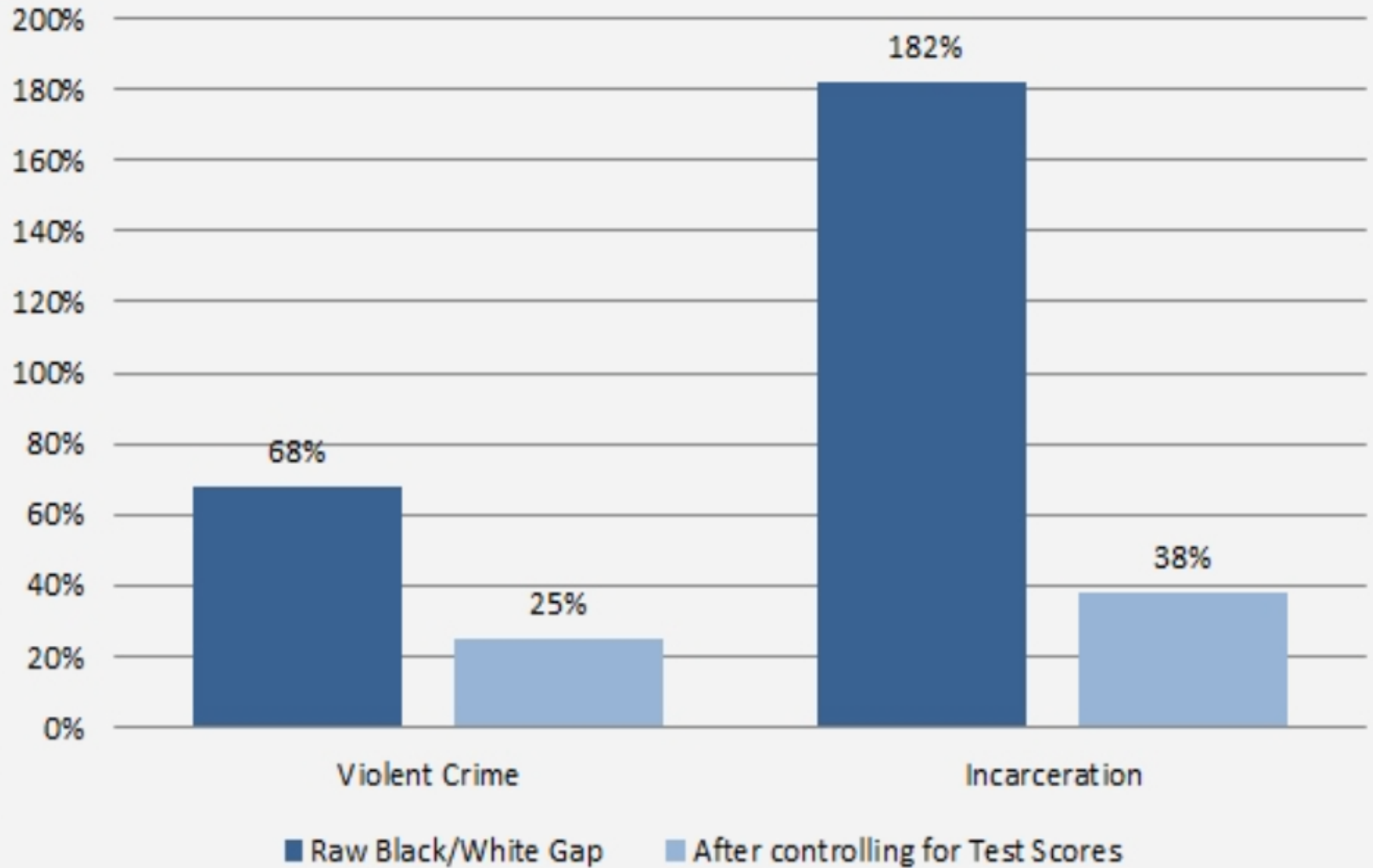
Roland G. Fryer, edlabs Harvard

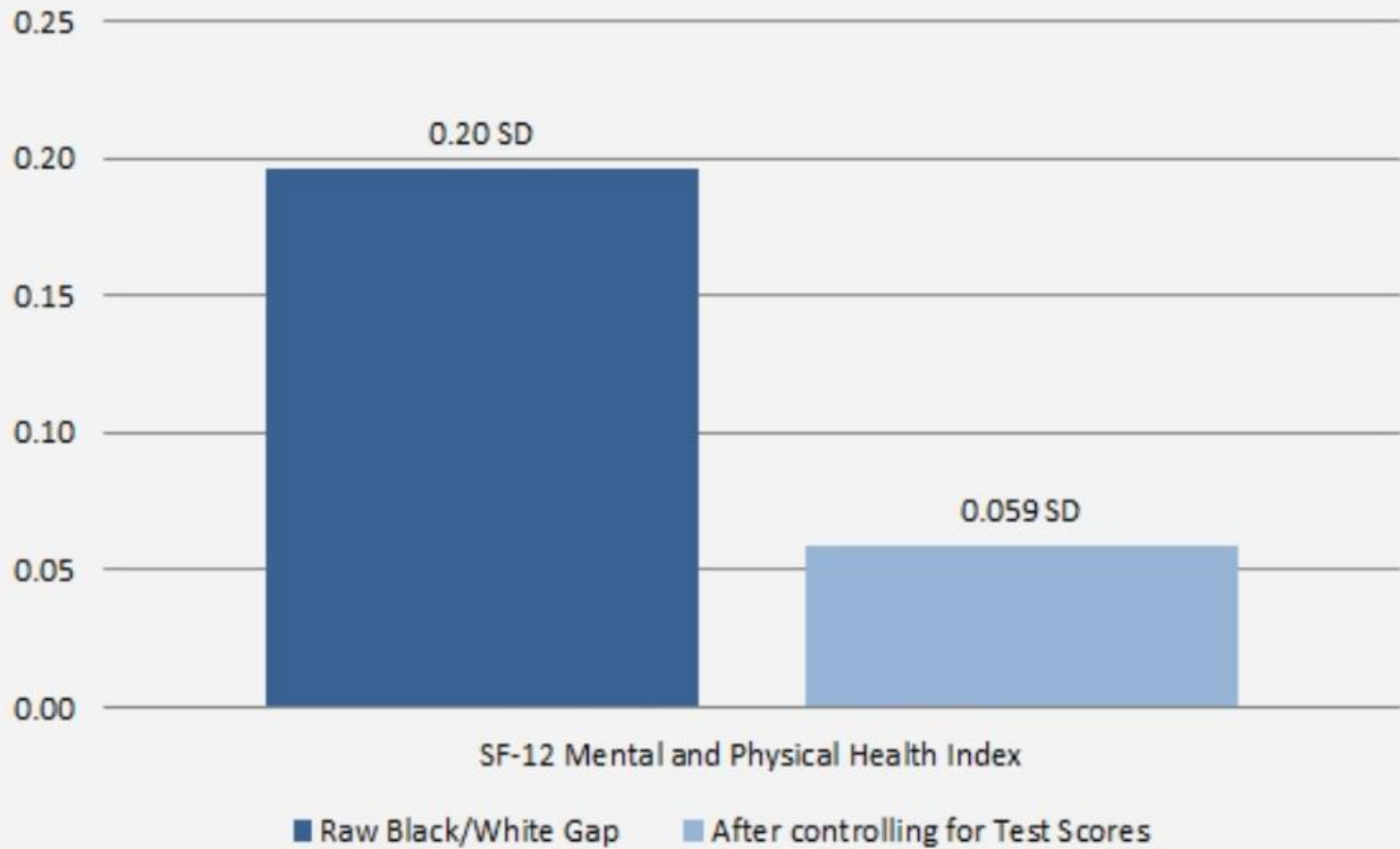
Black-White Differences in Economic Outcomes (NLSY79) Before and After Controlling for 8th Grade Test Scores

Crime Outcomes

Health Outcomes

Komplexa system

Enkla regler som styr mot resultat

Halvera alla ledtider – varje år

Förbättra bemötandet – varje månad

Mät hur den sämsta tio procenten har det, aldrig medelvärden

Komplexa system är aldrig i vila = Ni måste vara snabba!

Ta tag i dålig utveckling –Direkt!

Det finns ingen bästa organisation eller metod

Tight – Loose - Tight

Självorganisation – Intraprenad – Burzorg

Centraliserad och gemensam infrastruktur, för tex data

Nästa nivå: det Biologiska samhället

Vi kan hantera vår biologi, CRISPR / CAS9 eller CAR-T
Genome-sekvensering är "billig"

Vi förstår att våra "wicked" problem är komplexa, dvs biologiska
Vi har nya metoder för att hantera komplexitet, dvs simulering / AI

Tight-Loose-Tight

Vi måste omorganisera våra institutioner och vårt sätt att tänka

1900-tal	2000-tal
System	Individ
Linjärt	Nätverk
Centralt/Hierarki	Lokalt/Decentraliserat
Råvaror	Kretslopp
Manuellt	Automatiskt
Legitimation - Examen	Färdighet - Lärande
Stordrift/genomsnitt	Individanpassad
Industri	Biologi
Byggnad	Innehåll
Tabeller-Genomsnitt	Mikrodata-Spridning
Förbud	Nudging
Betonginfrastruktur	Digitalinfrastruktur
Stuprör	Holism
Långa utredningar	Snabba experiment
Uppifrån beslut	Brukarcentrerad servicedesign

Mer av precision – överallt!

Precisionsmedicin

- Praxis och tumregler ersätts av stora mängder data AI & ML
- Genetiken bestämmer läkemedel
- Rätt läkemedel i första linjens behandling
- Individuell behandling för att alla patienter är unika

Precisionsvård

- Individanpassade vårdinsatser
- Sammanhållen vårdkedja för patienten
- Screening för riskgrupper
- Prevention för utvalda

Precisionsomsorg

- Fokus går från arbetsuppgifter/insatser till mötet och meningsfullhet
- Individuella preferenser vid omsorgsinsatser, ljud, ljus, temperatur
- Hög kontinuitet hos personalen
- Matchning av brukare - personal

Mer av precision – överallt!

Precisions- socialtjänst

- Praxis och tumregler ersätts av stora mängder data
- Larm och beslutstöd
- Zero administration
- Ingen ansökan
- Samarbete med skola och civilsamhälle

Precisions- utbildning

- Individanpassad
- Zero administration, bygg ihop med CSN, och bokhandel
- Datadriven utbildning
- Uppföljning i realtid
- Omedelbara åtgärder
- Samarbete med arbetsmarknadens parter, socialtjänst och civilsamhälle

Precisions- transfereringar

- Zero administration
- Ingen ansökan
- Koppling till arbetsgivare
- Koppling till förskola/VAB
- Koppling till journalsystem
- Koppling till socialtjänst

Hög efterfrågan på arbetskraft – Särskilt praktiskt yrkeskunnande!

- Sju av tio företag har försökt rekrytera
- Sju av Tio uppger problem att hitta folk
- Tre av tio rekryteringar misslyckas

Källa: Svenskt Näringsliv, rekryteringsenkäten 2022

Hög efterfrågan på arbetskraft – Omställningstöd -nytt stöd från 1 oktober

- Tre fjärdedelar av alla yrkesarbetare inom privat sektor positiva till att ta del av omställningsstudiestödet
- För personer med kort utbildningsbakgrund eller med arbetaryrken är resultatet av utbildningen, det vill säga vad utbildningen leder till, viktigast – inte själva innehållet i utbildningen
- Deltid! Bara var femte respondent kan tänka sig att läsa på mer än 80 procent
- Fyra av fem vill läsa på distans

Källa: Demoskop har på uppdrag av Svenskt Näringsliv undersökt hur yrkesarbetande i åldrarna 27–60 år som arbetar i privata företag ställer sig till frågor om utbildning, kompetensutveckling och omställning. Sep 2022.

ILD (Inner Leadership Development) Manifesto

- Allting som kan göras av maskiner (datorer, video, dataprogram, dataspel osv) skall göras av maskiner
- Allting som kan göras/beslutas av konsumenter (patienter, anhöriga, volontärer) skall göras/beslutas av dem
- Allting som kan göras enkelt, effektivt och roligt skall göras så
- Allting som kan mätas ska mätas
- Du och jag skulle vilja vårdas där
- Du och jag skulle vilja arbeta där.

© Copyright 2008-2012 Ruslan Savitskij, Siv Johansson. Innet AB

Svårigheten ligger inte i att hitta nya idéer, utan att lämna de gamla
John Maynard Keynes

Tack!

www.regeringen.se Den ljusnande framtid är vård

www.regeringen.se Empati och High tech

www.iffs.se När vården blir IT

www.iffs.se/bortom_it

www.IFFS.se Människan och maskinen

Youtube: Omsorg om framtiden

Förbjuden Framtid, den digitala kommunen

Institutet för
FRAMTIDSSTUDIER

www.iffs.se